

РЕШЕНИЕ

№ 7046

гр. София, 04.05.2023 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

СОФИЙСКИ РАЙОНЕН СЪД, 175 СЪСТАВ, в публично заседание на седми февруари през две хиляди двадесет и трета година в следния състав:

Председател: П. ИВ. МИНЧЕВ

при участието на секретаря РОЗАЛИЯ ИВ. ГЕОРГИЕВА
като разгледа докладваното от П. ИВ. МИНЧЕВ Гражданско дело №
20221110127385 по описа за 2022 година

Съдът е сезиран с искова молба, подадена от Й. В. В. срещу „Вива Кредит“ ООД, с която е предявен отрицателен установителен иск с правно основание чл. 124, ал. 1 от ГПК с искане да се признае за установено спрямо ответника, че ищецът не му дължи сумата от 838,80 лева, представляваща неустойка за непредставено обезпечение на основание чл. 4, ал. 2 от Договор за паричен заем Standart 14 № 5731447 от 10.09.2021 г.

В исковата молба се твърди, че на 10.09.2021 г. между страните е сключен Договор за паричен заем Standart 14 № 5731447, по силата на който ответното дружество предоставило заем в размер на 2 000 лв. на ищцата, която се задължила да върне предоставената сума в срок до 04.12.2022 г. на 30 двуседмични вноски, при фиксиран годишен лихвен процент от 40,32 % и годишен процент на разходите 49,37 %. В чл.4, ал. 1 от Договора било посочено, че заемателят се задължава в 3-дневен срок от усвояване на сумата по договора да предостави на заемотателя едно от следните обезпечения: поръчител - физическо лице, което да представи на заемотателя бележка от работодателя си, издадена не по-рано от 3 дни от деня на представяне и отговаря на следните изисквания - да е навършило 21 годишна възраст; да работи на безсрочен трудов договор; да има минимален стаж при настоящия си работодател 6 месеца и минимален осигурителен доход в размер на 1000 лв.; през последните 5 (пет) години да няма кредитна история в Централен Кредитен Регистър към БНБ или да има кредитна история със статус „период просрочие от 0 до 30 дни“; да не е поръчител по друг договор за паричен заем и да няма сключен договор за паричен заем в качеството си на заемател; или банкова гаранция, която да е издадена след усвояване на паричния заем, в размер на цялото задължение на заемателя по договора, валидна 30 дни след падежа за плащане по договора. Сочи, че съгласно погасителния план, всяка вноска по заема била в размер на 125,81 лв. и включвала част от дължимите главница, лихва и такса за експресно разглеждане. В чл.4, ал.2 от Договора било посочено, че в случай на неизпълнение на задължението за предоставяне на обезпечение, заемателят дължи неустойка в размер на 838,80 лв., като страните се уговорили, неустойката да се разсрочи и да се заплаща на равни части към всяка от погасителните вноски, като в този случай

дължимата вноска възлизала на сумата от 153,77 лв., а общото задължение по Договора – на сумата от 4 613,10 лв. Ищецът твърди, че в случая е налице накърняване на добрите нрави и развива съображения, че последното е налице, когато се нарушава правен принцип. Такъв основен принцип сочи, че е добросъвестността в гражданските и търговски взаимоотношения, а целта на неговото спазване, както и на принципа на справедливостта, излага, че е да се предотврати несправедливото облагодетелстване на едната страна за сметка на другата. Поддържа, че неустойката по договора не отговаря на изискванията на ЗПК и Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 г. относно договорите за потребителски кредити. Развива подробно, че задължение на заемодателя е да направи оценка на кредитоспособността на потребителя преди сключване на договора и в тази връзка сочи, че на практика клаузата за неустойка прехвърля риска от неизпълнение на задълженията на финансовата институция за предварителна оценка на платежоспособността на длъжника върху самия длъжник и води до допълнително увеличаване на размера на задълженията. Поддържа, че клаузата за неустойка се намира в пряко противоречие с преследваната от закона цел. Излага подробно, че неустойка за неизпълнение на акцесорно задължение, което не е свързано пряко с претърпени вреди, е пример за неустойка, която излиза извън присъщите си функции и цели постигане на неоснователно обогатяване. Счита, че клаузата за предоставяне на обезпечение след сключване на договора, цели да заобиколи нормата на чл. 16 от ЗПК, поради което твърди, че съгласно чл. 21, ал. 1 от ЗПК, същата се явява нищожна. Излага, че предвидената „неустойка” доколкото се плаща заедно с вноските за главница и лихва, представлява допълнителна печалба за заемодателя, поради което отново сочи, че тя противоречи на добрите нрави, тъй като цели неоснователно да обогати кредитора. Освен изложеното сочи, че и претендираната неустойка е следвало да се включи в процента на ГПР. Доколкото последното не е сторено счита, че в случая е налице и разминаване между посочения в Договора ГПР и действителния размер на ГПР. Описаното счита, че води до недействителност на договора и излага, че потребителят следва да върне само чистата стойност на кредита. В заключение поддържа, че не дължи заплащане на неустойка, тъй като клаузата противоречи на добрите нрави, в разрез е с принципа на добросъвестността при договарянето, и води до заобикаляне на закона. Към датата на подаване на исковата молба, ищцата твърди, че е заплатила сума в общ размер на 214 лв. (на 29.11.2021 г. - 200 лв. и на 02.12.2021 г. – 14 лв.), с която счита, че е погасила част от задължението си за главница и лихва, но не и за неустойка. При тези твърдения моли съда да уважи предявения иск. Претендира разноски.

В срока по чл. 131, ал. 1 ГПК е постъпил отговор на исковата молба, с който предявеният иск се оспорва като неоснователен. Ответникът не оспорва, че страните са сключили Договор за паричен заем Standart 14 № 5731447 със соченото в исковата молба съдържание. Излага, че към момента ищцата е платила само първата вноска и е преустановила изпълнението на задълженията по договора. Поддържа, че ищецът е имал две възможности за обезпечение на задължението, но т.к. не е предоставил обезпечение за него автоматично се породило задължението да заплати неустойка, която твърди, че е във фиксиран размер, посочен в договора. Излага подробно, че ищецът е имал възможност да изпълни изискването за предоставяне на обезпечение, за което сочи, че е бил предоставен и разумен срок. Твърди, че е изпълнил задълженията си да извърши оценка на кредитоспособността на потребителя преди сключване на договора. Аргументира, че неустойката не е включена в размер на ГПР, доколкото в него не се включвали разходите, които потребителят заплащал при неизпълнение на задължения по договора за кредит. Освен посоченото, сочи, че ГПР включва разходите към момента на сключване на договора, а неустойката към онзи момент не била дължима, поради което и нямало как да бъде включена в ГПР. С оглед описаното, счита, че не е налице основание за прилагане на чл. 22 ЗПК. Моли за отхвърляне на предявения иск.

Съдът, след като прецени събраните по делото доказателства поотделно и в тяхната съвкупност, ведно с доводите и становищата на страните, по реда на чл. 235, ал. 2, вр. чл. 12 ГПК, приема за установено следното от фактическа и правна страна:

По предявения отрицателен установителен иск, в тежест на ищцата е да докаже правния си интерес от иска. В доказателствена тежест на ответника е да докаже наличието на валидно уговорена клауза за неустойка в договора за паричен заем, наличие на предпоставки за начисляването ѝ, както и нейния размер.

Страните по делото не спорят и с обявения за окончателен доклад съдът е обявил за безспорно и ненуждаещо се от доказване на основание чл. 146, ал. 3 ГПК обстоятелството, че между страните е сключен Договор за паричен заем Standart 14 № 5731447 със соченото в исковата молба съдържание. С оглед наличието на сключен между страните договор за паричен заем /с характера на договор за потребителски кредит/ с уговорена в него неустоечна клауза с посоченото в исковата молба съдържание и предвид обстоятелството, че задължението за плащане на уговорената процесна неустойка все още не е изпълнено, за ищцата е налице правен интерес от предявения отрицателен установителен иск за недължимост на сумата поради нищожност на неустоечната клауза.

Относно изложените в исковата молба съображения за нищожност на неустоечната клауза съдът намира следното.

В чл. 4, ал. 1 от процесния договор за паричен заем е предвидено, че заемателят се задължава в 3-дневен срок от усвояване на сумата по договора да предостави на заемотателя едно от следните обезпечения: поръчител - физическо лице, което да представи на заемотателя бележка от работодателя си, издадена не по-рано от 3 дни от деня на представяне и отговаря на следните изисквания - да е навършило 21 годишна възраст; да работи на безсрочен трудов договор; да има минимален стаж при настоящия си работодател 6 месеца и минимален осигурителен доход в размер на 1000 лв.; през последните 5 години да няма кредитна история в Централен Кредитен Регистър към БНБ или да има кредитна история със статус „период просрочие от 0 до 30 дни“; да не е поръчител по друг договор за паричен заем и да няма сключен договор за паричен заем в качеството си на заемател; или банкова гаранция, която да е издадена след усвояване на паричния заем, в размер на цялото задължение на заемателя по договора, валидна 30 дни след падежа за плащане по договора.

В чл. 4, ал. 2 от договора пък е предвидено, че в случай на неизпълнение на задължението за предоставяне на обезпечение, посочено в ал. 1, заемателят дължи неустойка в размер на 838,80 лева. Страните се договарят неустойката да се разсрочи и да се заплаща на равни части към всяка от погасителните вноски, посочени в чл. 2, ал. 1, т. 4 като в този случай дължимата вноска е в размер на 153,77 лева, а общото задължение по договора става в размер на 4613,10 лева.

Съгласно Тълкувателно решение № 1 от 15.06.2010г. на ВКС по тълк. д. № 1/2009г., ОСТК, нищожна поради накърняване на добрите нрави е клауза за неустойка, уговорена извън присъщите □ обезпечителна, обезщетителна и санкционна функции, като преценката за нищожност се прави за всеки конкретен случай към момента на сключване на договора. Като клауза уговорена в договора, неустойката е проявление на принципа на автономия на волята в частното право /чл. 9 ЗЗД/. С нея страните уговарят предварително размера на обезщетението, което ще заплати неизправната страна, в случай че не изпълни своите задължения, без да е необходимо да се доказва размера на вредите, настъпили от неизпълнението. Автономията на волята на страните да определят свободно съдържанието на договора и в частност да уговарят неустойка е ограничена от разпоредбата на чл. 9 ЗЗД в две посоки: съдържанието на договора не може да противоречи на повелителни норми на закона, а в равна степен и на добрите нрави. Добрите нрави са морални норми, на които законът е придал правно значение, защото правната последица от тяхното нарушаване е приравнена с тази на противоречието на договора със закона /чл. 26, ал. 1 ЗЗД/. Добрите

нрави не са писани, систематизирани и конкретизирани правила, а съществуват като общи принципи или произтичат от тях, като за спазването им при иск за присъждане на неустойка съдът следи служебно. Един от тези принципи е принципът на справедливостта, който в гражданските и търговските правоотношения изисква да се закриля и защитава всеки признат от закона интерес. Разяснено е по-нататък, че условията и предпоставките за нищожност на клаузата за неустойка, произтичат от нейните функции, както и от принципа за справедливост в гражданските и търговските правоотношения, като примерно са изброени следните критерии, които следва да се съобразят при преценката дали конкретна клауза за неустойка противоречи на добрите нрави: естеството им на парични или на непарични и размерът на задълженията, изпълнението на които се обезпечава с неустойка; дали изпълнението на задължението е обезпечено с други правни способности-поръчителство, залог, ипотека и др.; вид на уговорената неустойка /компенсаторна или мораторна/ и вида на неизпълнение на задължението - съществено или за незначителна негова част; съотношението между размера на уговорената неустойка и очакваните от неизпълнение на задължението вреди, като при конкретната преценка за нищожност на неустойката, могат да се използват и други критерии, като се вземат предвид конкретните факти и обстоятелства за всеки отделен случай.

При преценка на процесната неустоечна клауза съгласно така изведените в съдебната практика критерии съдът намира, че уговорената в чл. 4, ал. 2 от договора неустойка излиза извън обезпечителната, обезщетителната и санкционната □ функции, противоречи на добрите нрави и е нищожна на основание чл.26, ал.1, предл. 3 ЗЗД.

На първо място, както правилно е посочено в исковата молба, задължението за оценка на кредитоспособността на заемателя съгласно чл. 16 ЗПК е на кредитора /заемодател/. Именно въз основа на изисканите от кредитора данни последният извършва преценка дали да предостави искания заем, или да откаже предоставянето му като уведоми заемополучателя /чл. 18, ал. 1 ЗПК/, както и определя конкретните параметри на заема и евентуалните обезпечения, чието предоставяне е необходимо за гарантиране на неговите интереси. Рискът от неизвършването или неправилното извършване на оценката е за кредитора и същият не може да се освободи от него, като вмени на заемополучателя-потребител общо /бланкетно/ задължение за осигуряване на обезпечение, скрепено с компенсаторна неустойка в размер, надхвърлящ този на възнаградителната лихва по договора.

На следващо място следва да се посочи, че основното задължение на заемателя по договор за паричен заем, е да върне на падежа заетата сума, ведно с уговорената възнаградителна лихва, което съответства на интереса на кредитора да получи на падежа главницата и възнаграждението за предоставения заем. В конкретната хипотеза с клаузата на чл. 4, ал. 2 от договора е уговорено заплащането от страна на потребителя на компенсаторна неустойка за договорно неизпълнение, но не на главното задължение на заемателя – да върне заетата сума на падежа, а на задължението в тридневен срок от усвояване на сумата, да представи обезпечение за кредитора. Начинът по който е уговорена неустойката сочи, че потребителят всякога ще дължи неустойка, ако в краткия тридневен срок от усвояване на сумата, не осигури обезпечение, дори и когато той е изправна страна по отношение на основното си задължение – да връща на падежа главницата ведно с възнаградителната лихва. Следователно, дори и интересът на кредитора по договора за заем да е удовлетворен – той да получава в срок плащания на главницата и възнаграждението за ползване на зетия ресурс, той ще има право да получи и допълнително вземане за неустойка. За този извод е без значение обстоятелството, дали в конкретния случай ищцата е била изправна страна по договора, тъй като преценката за валидност на неустоечната клауза се извършва към датата на сключване на договора.

Освен това в процесния договор липсва клауза, която да предвижда, че при

предоставяне на обезпечение, макар и след изтичане на тридневния срок, потребителят се освобождава от задължението за плащане на неустойката. Следователно тридневният срок по чл. 4, ал. 1 от договора е краен и преклузивен, като формалното му пропускане само по себе си влече отговорност за заплащане на неустойка, дори заемът в действителност да е обезпечен и интересът на заемотателя да не е увреден. При положение, че процесният договор е сключен за срок от една година, а падежът на първата погасителна вноска по него настъпва 14 дни след датата на сключването на договора, липсва каквато и да било правно обосновава причина пропускането на тридневния срок по чл. 4, ал. 1 от договора да е толкова съществено за интереса на кредитора, че само по себе си да обосновава плащане на компенсаторната неустойка.

На последно място неустойката е и свръхпрекомерна, тъй като абсолютният ѝ размер от около 42% от заетата сума надхвърля размера на възнаграждението, което се дължи на заемотателя за целия едногодишен срок на договора - 40,32% от заетата сума. От тази съпоставка е видно, че вредите на кредитора от неизпълнение на акцесорното задължение за предоставяне на обезпечение в тридневен срок надхвърлят интереса му от предоставянето на зетия ресурс за целия срок на договора. Това положение противоречи на целите и функциите на заемното правоотношение, доколкото реализирането на печалба под формата на възнаградителна лихва е пряката и непосредствена цел на заемотателя като страна по правоотношението, а обезпечаването на заема има второстепенен характер и обслужва именно тази негова цел.

Релевираните от ответника обстоятелства, че ищецът бил уведомен за обезпечението в стандартния европейския формуляр и се бил съгласил да му бъде отпуснат заем при тези условия, са ирелевантни за преценката за противоречие на неустоечната клауза с добрите нрави.

Предвид гореизложеното, клаузата на чл. 4, ал. 2 от процесния договор е нищожна поради противоречие с добрите нрави, а произтичащото от нея вземане за неустойка в размер на 838,80 лева е недължимо. Предявеният отрицателен установителен иск е основателен и следва да бъде уважен.

При този изход от спора, право на разноски има единствено ищцата. Същата е сторила разноски за държавна такса в размер на 50 лева, които следва да ѝ бъдат присъдени изцяло. Видно от приетия договор за правна помощ, ищцата е била представлявана безплатно от адв. П. Н. на осн. чл. 38, ал. 1, т. 2 ЗАдв., поради което и на основание чл. 38, ал. 2 ЗАдв. в полза на адв. Н. следва да бъде присъдено адвокатско възнаграждение в законоустановения минимален размер от 400 лева.

Така мотивиран, съдът

РЕШИ:

ПРИЗНАВА ЗА УСТАНОВЕНО по предявения отрицателен установителен иск с правно основание чл. 124, ал. 1 ЗЗД, че Й. В. В., с ЕГН: *****, с адрес: общ. С, с. Б, ул. „И Д“ № , не дължи на „Вива кредит“ АД, с ЕИК: , със седалище и адрес на управление: гр. С, ж.к. „Л“, бул. „Д Н“ № , „Силвър център“, ет. , офис /правоприемник на „Вива кредит“ ООД, с ЕИК: , по силата на вписано на 12.04.2023г. преобразуване/, сумата от **838,80 лева**, представляваща неустойка за непредставено обезпечение на основание чл. 4, ал. 2 от Договор за паричен заем Standart 14 № 5731447 от 10.09.2021 г.

ОСЪЖДА „Вива кредит“ АД да заплати на Й. В. В. на основание чл. 78, ал. 1 ГПК сумата от **50 лева**, представляваща сторените по делото разноски.

ОСЪЖДА „Вива кредит“ АД да заплати на адв. П. Й. Н., ВАК, с ЕГН: *****, с адрес: гр. В, ул. „Ц О“ № , ет. , офис , на основание чл. 38, ал. 2 ЗАДВ. сумата от **400 лева**, представляваща възнаграждение за безплатно процесуално представителство по делото на Й. В. В..

Решението може да бъде обжалвано с въззивна жалба пред Софийски градски съд в двуседмичен срок от връчването му на страните.

Съдия при Софийски районен съд: _____